

# Beleid hoogbegaafdheid

Rudolf Steiner College Rotterdam

## Inhoud

|                                                                                 |   |
|---------------------------------------------------------------------------------|---|
| Beleid hoogbegaafdheid .....                                                    | 1 |
| Hoofdstuk 1 Doel en uitgangspunten .....                                        | 3 |
| 1.1 Definitie hoogbegaafdheid .....                                             | 3 |
| 1.2 Doelgroep .....                                                             | 4 |
| 1.3 Hoogbegaafdheidsverklaring .....                                            | 4 |
| Hoofdstuk 2 HB-team .....                                                       | 6 |
| Hoofdstuk 3 Begeleiding en ondersteuning .....                                  | 6 |
| 3.1 Kennismakingsbijeenkomst en contact met de hoogbegaafdheidsspecialist ..... | 6 |
| 3.2 Inzet hoogbegaafdheidsspecialist .....                                      | 6 |
| 3.3 Lab-uren .....                                                              | 6 |
| 3.4 Begeleiding op de ontwikkeling van executieve vaardigheden .....            | 7 |
| 3.5 Peergroep .....                                                             | 7 |
| 3.6 Pas om deel te nemen aan de peergroep .....                                 | 8 |

## Hoofdstuk 1 Doel en uitgangspunten

*“De vraag is niet, wat de mens moet kunnen en weten teneinde zich in de bestaande sociale orde te kunnen voegen; maar wel, wat er in aanleg in de mens aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden. Pas dan kan de opgroeiende generatie de maatschappij steeds opnieuw met nieuwe krachten verrijken” (Rudolf Steiner).*

In het vrijeschoolonderwijs wordt ernaar gestreefd een brede en evenwichtige ontwikkeling van denken, voelen en willen bij kinderen en jongeren te realiseren zodat zij innerlijk vrije, verantwoordelijke en moreel handelende volwassenen kunnen worden die in staat zijn en de wil hebben om hun handelen te richten op dat wat wenselijk is voor henzelf en voor de anderen en het andere in de wereld (Vereniging van Vrijescholen, 2013; zie verder Mayo, 2015).

Onderwijs in vrijescholen staat daarmee in dienst van de vorming van de persoon, zowel in individuele zin als in relatie tot de sociale gemeenschap waarin kinderen opgroeien (Vereniging van Vrijescholen, 2013). Hierbij gaat men er vanuit dat een kind niet als een onbeschreven blad ter wereld komt, maar eigen mogelijkheden, eigen talenten en eigen vraagstukken meebrengt die het wil ontwikkelen in relatie met anderen. De vrijeschool wil in het leven van een kind van betekenis zijn, kinderen ondersteunen en bemoedigen zodat ze hun meegebrachte talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen en zodat zij kunnen *worden wie ze zijn*, een veelgebruikt motto op vrijescholen. Aangezien vrijeschoolonderwijs wil bijdragen aan de persoonlijke vorming en aan de vorming om op volwassen wijze in de wereld te willen bestaan, is het leerplan niet zozeer puur gericht op verwerven van specifieke kennis en vaardigheden, maar op het op gang brengen van brede vormingsprocessen (Mayo, 2015).

Vrijescholen beogen dus onderwijs te bieden dat hoofd, hart en handen evenwichtig voedt en uitdaagt. Uitgangspunt is dat daartoe het denken, voelen en willen niet als losse kwaliteiten of vermogens worden aangesproken maar zodanig dat zij met elkaar in verbinding staan. De onderwijservaringen die worden geboden beogen leerlingen zowel cognitief aan te spreken en uit te dagen, als het gevoelsleven van het kind aan te spreken en te verrijken en om leerlingen uit te nodigen en te prikkelen om te komen tot initiatieven en handelen (Heb je dit kind gezien? - Saskia Snickers, 2018).

### 1.1 Definitie hoogbegaafdheid

Voor volwassenen zijn er veel lijsten met kenmerken van hoogbegaafdheid beschikbaar. Om meer overeenstemming te verkrijgen over het begrip hoogbegaafdheid en de kenmerken ervan is in 2006/2007 in Nederland een landelijk onderzoek uitgevoerd onder een groep experts op basis van een consensustraject met behulp van de Delphi-methode. Het betrof psychologen, (loopbaan-)coaches, bedrijfsartsen en een psychiater, personen die

professioneel met hoogbegaafde volwassenen werkten. Het resultaat hiervan is een existentieel model met de volgende 'ideaaltypische' kenschets van een hoogbegaafde (jong)volwassene:

*Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij schept plezier in creëren.*

Of in logische volgorde:

*Een hoogbegaafde is een nieuwsgierig, sensitief en emotioneel mens. Hij of zij is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Verder is hij of zij autonoom, gedreven van aard en intens levend. Hij of zij schept plezier in creëren.*

Het model beschrijft de volgende kenmerken:

- Innerlijke kenmerken:
  - hoogsensitieve rijkgeschakeerde emotionele binnenwereld (voelen)
  - hoogintelligent (denken)
  - zéér autonoom (zijn)
- Wisselwerking met de buitenwereld:
  - hoogsensitief (waarnemen)
  - gedreven en nieuwsgierig (willen)
  - scheppingsgericht (doen)
- Samenspel met de maatschappij:
  - intens
  - complex
  - snel
  - inventief

## 1.2 Doelgroep

De doelgroep van dit beleid is de leerling die in het bezit is van een hoogbegaafdheidsverklaring. Deze verklaring dient opgesteld te zijn door (of onder eindverantwoordelijkheid te zijn van) een GZ-psycholoog.

Daarnaast zijn er ook leerlingen die kenmerken van hoogbegaafdheid vertonen, maar hier geen officiële verklaring van hebben. In dat geval zal de hoogbegaafdheidsspecialist samen met de mentor, teamleider en zorgcoördinator onderzoeken of de betreffende leerling toch tot de doelgroep behoort. Ook ouders zullen hierover benaderd worden.

## 1.3 Hoogbegaafdheidsverklaring

De hoogbegaafdheidsverklaring is een verkorte weergave van het verslag van het psychodiagnostisch onderzoek. Deze verklaring beschrijft op grond waarvan de diagnose

hoogbegaafdheid is gesteld. Daarnaast staat erin welke (ernstige) belemmeringen en uitdagingen de leerling ondervindt bij het volgen van onderwijs.

Het voortgezet onderwijs stelt de hoogbegaafde leerling voor nieuwe uitdagingen. Wanneer een verklaring op jonge leeftijd is afgegeven, kan het zijn dat de aanbevelingen in de verklaring aangepast moeten worden aan de huidige ondersteuningsbehoefte van de leerling. Deze actualisatie kan de vorm hebben van een addendum dat de specifieke belemmeringen in de nieuwe onderwijssituatie beschrijft en vertaalt naar handelingsgericht advies. Deze actualisatie kan uitgevoerd worden door een hoogbegaafdheidsspecialist of een gedragswetenschapper.

Een kopie van de hoogbegaafdheidsverklaring dient op school aanwezig te zijn in het dossier van de leerling. Deze verklaring, met de daaruit voortvloeiende adviezen, wordt opgenomen in het leerlingvolgsysteem Magister. Een kopie van het onderzoeksverslag wordt, met toestemming van ouders, aan het dossier van de leerling toegevoegd.

Tot slot worden in de hoogbegaafdheidsverklaring aanbevelingen gedaan met betrekking tot welke materiële voorzieningen, begeleiding en compensaties/dispensaties in het onderwijs noodzakelijk zijn voor de leerling waarvoor de verklaring is opgesteld. Dit kan zijn op het gebied van onderpresteren of juist (ver) boven de aangeboden stof staan.

## Hoofdstuk 2 HB-team

Op school zijn meerdere hoogbegaafdheidsspecialisten aanwezig. Zij behartigen gedurende de gehele schoolloopbaan de belangen van de hoogbegaafde leerlingen. Ook zijn ze verantwoordelijk voor het schrijven en up-to-date houden van het hoogbegaafdheidsbeleid. De ondersteuningscoördinator is, samen met de rector, eindverantwoordelijk voor het beleid en heeft een coördinerende functie in het HB-team.

## Hoofdstuk 3 Begeleiding en ondersteuning

De mentor van de leerling heeft een signalerende functie met betrekking tot het functioneren en welbevinden van de leerlingen en is het eerste aanspreekpunt voor leerlingen en ouders wanneer er zorgen zijn. Wanneer begeleiding en/of ondersteuning nodig is, gaat de vraag naar de ondersteuningscoördinator.

### 3.1 Kennismakingsbijeenkomst en contact met de hoogbegaafdheidsspecialist

In de 7<sup>e</sup> klas vindt een kennismakingsbijeenkomst plaats voor de hoogbegaafde leerlingen. Hierin stelt de coach zich voor, krijgen de leerlingen de kans kennis te maken met elkaar, en krijgen zij informatie over de bereikbaarheid van de coach.

Tijdens deze bijeenkomst is er voor de leerlingen ruimte om over hun hoogbegaafdheid te vertellen: waar zij tegenaan lopen, waar zij goed in zijn en welke mogelijke hulpmiddelen of strategieën zij al gebruiken om met hun hoogbegaafdheid om te gaan.

### 3.2 Inzet hoogbegaafdheidsspecialist

De HB-specialist heeft als voornaamste taak de leerlingen te ondersteunen met als doel hen zo zelfstandig mogelijk met de uitdagingen rondom hoogbegaafdheid te leren omgaan. Daarnaast zet de school de volgende hulpmiddelen in: lab-uren, begeleiding op de ontwikkeling van executieve vaardigheden en de peergroep.

### 3.3 Lab-uren

In het geval van leerlingen die boven de stof staan, betekent dit dat zij niet meer, maar andere dingen krijgen aangeboden. Leerlingen die dit willen, werken in principe twee keer per week tijdens de vaklessen aan eigen projecten, zij beslissen zelf welke lessen ze hiervoor kunnen missen. Dit werken zal plaatsvinden buiten het reguliere leslokaal. Deze uren noemen we lab-uren. Bij deze keuze moet veel ruimte zijn voor autonomie en eigen verantwoordelijkheid. Voorwaarde is dat de leerling een project kiest waar hij of zij nog niets van weet of het nog nooit gedaan heeft.

Als een leerling ervoor kiest aan het lab-urenproject mee te doen, is dit een bindende afspraak. Dat wil zeggen dat de leerling het project afmaakt en niet na drie keer kan zeggen: "Toch maar niet". Juist het doorzetten als het lastig blijkt te zijn, is een belangrijke leerweg voor deze leerling, die gewend is dat de dingen min of meer vanzelf gaan.

- De leerling werkt met een logboek, waarin hij of zij de planning en vorderingen vastlegt.
- De docenten (van de lessen die zij skippen) tekenen hierin aan, dat ze aanwezig zijn op school.
- De docent mag dit in principe niet weigeren (behalve in het geval van proefwerk, so of practicum), de leerling bepaalt of hij of zij de les kan missen.
- Zonder logboek mag de leerling de les niet verlaten, dus dit logboek moet altijd in de tas zitten.
- Planning en uitvoering worden door de leerling in het logboek vastgelegd en door de begeleider gevolgd.
- Gemiste lesstof is de verantwoordelijkheid van de leerling, het resultaat van de gemiste vakken moet op orde blijven.

Voor de begeleiding van deze leerlingen zijn de volgende uren beschikbaar:

- in de 7<sup>e</sup> klas 40 lesuur per jaar
- in de 8<sup>e</sup> klas 20 lesuur per jaar
- in de 9<sup>e</sup> klas 10 lesuur per jaar
- vanaf klas 10 werkt de leerling, mits deze vanaf klas 7 aan het project heeft deelgenomen, zelfstandig.

Eventuele materialen worden bekostigd uit subsidie van KoersVO.

Meedoen wordt bepaald door de HB-specialist, in overleg met mentor of teamleider.

### 3.4 Begeleiding op de ontwikkeling van executieve vaardigheden

In het geval van onderpresteren gaat de leerling een traject in, waarbij onder begeleiding van een specialist hoogbegaafdheid en/of orthopedagoog wordt gewerkt aan de ontwikkeling van de executieve vaardigheden. Dit gebeurt individueel of in kleine groepjes. Er wordt gewerkt met een methode. Aanmelding gaat via mentor of teamleider en ondersteuningscoördinator.

### 3.5 Peergroep

Een peergroep is een groep mensen uit de samenleving die een vergelijkbare status, leeftijd, belang of belangstelling heeft, evenals gemeenschappelijke gedragscodes. Voor (hoog)begaafde kinderen is dit contact erg belangrijk, omdat zij zich vaak anders voelen. Het kan voor deze groep kinderen lastig zijn om ontwikkelingsgelijken te vinden. Dit heeft te maken met de a-synchrone ontwikkeling die hoogbegaafden doormaken: de ontwikkeling op sociaal, emotioneel en cognitief gebied kunnen sterk van elkaar verschillen. Daarnaast is dit een heterogene groep, dat wil zeggen dat al deze leerlingen van elkaar verschillen, niet alleen in leeftijd, maar ook met betrekking tot hun capaciteiten en hun behoeften. Dat maakt dat er geen homogeen antwoord is op de vraag wat nu de meest passende vorm van onderwijs voor hen. De ontmoeting in de peergroep geeft hoogbegaafde kinderen de mogelijkheid om zichzelf te zijn binnen een veilige omgeving en zich sociaal, creatief en emotioneel te ontwikkelen.

Daarnaast kan verveling een significant probleem zijn voor hoogbegaafde mensen, zowel kinderen als volwassenen, omdat hun behoefte aan intellectuele uitdaging (voor hen geen luxe, maar een absolute noodzaak) vaak niet wordt bevredigd in de reguliere omgeving. Dit gebrek aan stimulatie kan leiden tot frustratie, onrust, apathie, en zelfs bore- of burn-out. Ook kan dit het begin zijn van onderpresteren. Wanneer je eenmaal in die cirkel zit is het lastig daar weer uit te komen. Een les missen is daarom helemaal niet erg: ten eerste hoeft de leerling dan niet naar die saaie les, maar ontmoet peers, die allemaal hetzelfde probleem hebben. En daarna moet hij/zij in de volgende les de gemiste stof er zelf nog bij doen. Voor veel (hoog)begaafden is dit een uitdaging, die maakt dat de les interessanter wordt.

De peergroep-bijeenkomsten worden wekelijks op een vast moment georganiseerd. Leerlingen mogen hier één of twee lesuren per week aan deelnemen en kunnen elkaar hier ontmoeten. Deelname is op vrijwillige basis en gebeurt door middel van inschrijving. Per lesuur is er plaats voor maximaal zestien leerlingen. Tijdens deze uren gaan de leerlingen met elkaar in gesprek, uitdagende spellen spelen, tekenen, puzzelen, schaken, haken enzovoort. De inbreng en behoefte van de leerlingen staat hierbij voorop. De samenstelling van de peergroep zal per moment verschillen, afhankelijk van welke leerlingen zich voor welk uur inschrijven.

Er zijn drie momenten waarop een leerling naar de peergroep kan komen:

- drie lesuren per week op donderdagmiddag voor alle leerlingen;
- één lesuur per week alleen voor middenbouw-leerlingen;
- één lesuur per week alleen voor bovenbouw-leerlingen.

### 3.6 Pas om deel te nemen aan de peergroep

Leerlingen die deelnemen aan de peergroep krijgen een zogenaamde perenpas. Deze wordt gebruikt wanneer een leerling halverwege een les naar de peergroep wil. De perenpas is gedurende de hele schoolloopbaan van de leerling geldig.

De perenpas brengt voor de leerlingen de volgende plichten met zich mee:

- Maximaal twee lesuren per week een les skippen;
- Zonder pas niet halverwege de les naar de peergroep;
- Gemiste aantekeningen van een klasgenoot overnemen;
- Huiswerk in de agenda schrijven;
- Niet naar de peergroep tijdens een proefwerk, so of practicum.

Aanmelding gaat via mentor of teamleider en ondersteuningscoördinator.